

У З'ЇЗД СПІЛКИ АРХІВІСТІВ УКРАЇНИ

Вітання Прем'єр-міністра України Юлії Тимошенко делегатам з'їзду

*Шановні делегати з'їзду
Спілки архівістів України!*

Від імені Уряду вітаю Вас із визначною для працівників архівних установ подією – У з'їздом Спілки архівістів України.

Архівна справа посідає важливе місце у процесі національного державотворення. Щоденна праця архівістів забезпечує надійне збереження і примноження Національного архівного фонду – неоціненного надбання українського народу. Саме з цих віковичних джерел наші сучасники черпають знання та досвід розбудови держави, а наші нащадки вивчатимуть уроки історії.

Об'єднані у Спілку архівістів України працівники архівних установ, науковці, викладачі вищої школи, журналісти є могутньою силою, здатною зберегти архівну скарбницю нашої держави, відкрити суспільству її таємниці.

Мільйони громадян України, ветерани праці та війни, учасники ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС, колишні репресовані, силоміць вивезені за межі нашої Батьківщини, завдяки Вашій праці отримують документальні підстави для захисту своїх прав.

Бажаю Вам, шановні спілчани, нових здобутків у Вашій шляхетній справі, міцного здоров'я, нових успіхів у праці для збереження та примноження документальної історико-культурної спадщини в ім'я українського народу.

З повагою

Прем'єр-міністр України

A handwritten signature in black ink, which appears to be 'Ю. Тимошенко'.

Юлія ТИМОШЕНКО

***Вітання Голови Верховної Ради України
Володимира Литвина делегатам з'їзду***

*Організаторам, учасникам і гостям
V з'їзду Спілки архівістів України*

Щиро вітаю поважне зібрання з початком роботи V з'їзду Спілки архівістів України.

Сучасний суспільний поступ, що характеризується стрімким інноваційним прогресом, базується на широкому практичному впровадженні найновітніших досягнень науки і техніки, повсякчасному застосуванні передових технологій, при всьому тому,

міцно вкорінений своїми сутнісними нитями в минуле.

Добре відомо, що повноцінна життєдіяльна спроможність теперішнього часу – завжди в органічному єднанні з уроками минулого. Вам, самовідданим хранителям безцінних надбань історико-культурних скарбів, нинішній час якраз найбільше й зобов'язаний успішним справдженням тих уроків істинних знань, мудрості, духовності, досвіду.

Ваше представницьке зібрання, поза всяким сумнівом, стане ще одним вагомим свідченням на користь змістовного студіювання нинішнім часом часу минулого для суспільного розвою, ще раз підтвердить особливу вагомість джерельної бази історії в розбудові сьогодення, намітить нові ефективні шляхи розвитку й вдосконалення архівної справи та архівознавства.

Складаючи слова вдячності за вашу подвижницьку діяльність, від усієї душі зичу всім вам миру, добра, благополуччя, нових успіхів у виконанні високої загальносуспільної місії.

***Голова Верховної
Ради України***

A handwritten signature in blue ink, which appears to read "Vol. Lytvyn". The signature is fluid and cursive.

Володимир ЛИТВИН

***Вітання міністра культури і туризму
Василя Вовкуна делегатам з'їзду***

Шановні архівісти!

Щиро вітаю Вас з нагоди відкриття V з'їзду Спілки архівістів України.

Архівна справа є важливою складовою інформаційної та культурної сфери життєдіяльності суспільства. Архіви України зберігають невичерпні багатства вітчизняної історії: від рукописів, стародруків до документальних пам'яток про творення незалежної Української Держави.

Зібрані державними архівами, збережені, оприлюднені у засобах масової інформації документи, що висвітлюють події світової історії, і історії України зокрема, є величезними національними культурними цінностями. Це наша історична пам'ять.

Ці архівні документи є переконливими свідченнями не лише про те, що було. Вони також свідчать про наше ставлення до тих подій. Нам, дітям і онукам, завдяки архівістам, вдалося виявити десятиліттями приховвану правду, повернути її народіві.

Протягом багатьох років ми спільно з вами виконуємо почесну і благородну місію збереження і примноження національної культурної спадщини України.

Переконаний, що і надалі архівна справа посідатиме гідне місце у державотворчих процесах, формуванні громадської свідомості, вихованні та духовному збагаченні молодих поколінь.

Хотілося б побажати усім працівникам архівних установ щастя, здоров'я, успіхів, невичерпної наснаги у вашій благородній справі збереження друкованих скарбів України – Національного архівного фонду України.

Міністр

A handwritten signature in black ink, which appears to read 'Вовкун' (Vovkun).

Василь ВОВКУН

***Вітання Генерального директора Бібліотеки та архіву
Будапештського університету ім. Л. Етвеша д-ра Сьогі Ласло***

Шановні пані та панове!

Дорогі українські друзі!

Дозвольте мені в першу чергу подякувати за запрошення, за те, що я маю можливість взяти участь у роботі V з'їзду Спільки архівістів України. Українсько-угорське співробітництво архівних установ значно розвинулося за останнє десятиріччя. Ми дуже раді тому, що об'єднання працівників архівних установ Угорщини свою першу міжнародну угоду уклало саме з українською Спількою, завдяки чому співро-

бітництво між нашими країнами стало інтенсивнішим. В Угорщині вже декілька разів побували делегації працівників архівних установ України. Фахівці знайомилися з роботою архівів, ділилися досвідом та досліджували пов'язані з Україною архівні документи.

Так само і ви не раз приймали у себе угорських фахівців, які знайомилися з невідомими для нас досі українськими архівними установами, запозичували український досвід. Зустрічі з колегами у Центральному державному історичному архіві України у Львові, в архівних установах міста Києва та архівах у Чернівцях і в Одесі особисто для мене стали значущими. У Державному архіві міста Києва та Державному архіві в Автономній Республіці Крим мені вдалося знайти цікаві документи, пов'язані з Угорщиною.

Я вважаю, що і нашим українським друзям було цікаво ознайомитися з документами про відкриття першої української кафедри у Будапештському університеті. Українські колеги теж знайшли багато цікавих джерел для своєї дослідницької діяльності, на підставі яких видали важливі монографії, як, наприклад, пані Ірина Матяш про українсько-угорські дипломатичні зв'язки. У вересні 2005 року в місті Ужгороді було проведено першу українсько-угорську наукову конференцію працівників архівних установ, в якій взяли участь фахівці з обох країн.

Я вважаю, що знаходження архівних документів, пов'язаних із історією, культурою та життям як України, так і Угорщини в архівних установах наших країн значно збагатить і українську, і угорську науку. Ми і надалі з великим задоволенням допомагатимемо вам у цьому. Особливо важливим і цікавим для нас є багатий угорський матеріал, що знаходиться у Державному архіві Закарпатської області, про який згідно з нашою домовленістю збираємося видати двомовне видання.

Бажаю плідного та успішного засідання! Давайте і надалі спільно працювати задля подальшого зміцнення нашого співробітництва.

Вітання колективу історико-архівного інституту РДГУ

Дорогие коллеги!

В знаменательный день проведения V Съезда Союза Архивистов Украины коллектив Историко-архивного института Российского государственного гуманитарного университета шлёт Вам свои поздравления и пожелания дальнейших творческих достижений. Нам особенно отрадno сознавать, что между нами существуют давние и тесные связи и неуклонно крепнет сотрудничество.

Преподаватели и сотрудники Историко-архивного института заинтересованы в том, чтобы архивисты двух стран сохраняли чувство исторической правды, сберегли традиции братской дружбы и взаимного доверия между двумя славянскими народами. В этом залог нашего будущего процветания, и мы готовы и дальше развивать это взаимодействие и выполнять миссию сохранения Памяти каждого отдельного Человека, страны, народов и объективного изучения и освещения Истории на благо Науки и Просвещения.

Ещё раз примите наши сердечные поздравления и искренние пожелания новых больших свершений на ниве Просветительства, Образования и Науки.

Коллектив Историко-архивного института РГГУ

A collection of approximately 15 handwritten signatures in blue ink, arranged in a loose, overlapping cluster. The signatures vary in style, from cursive to more formal, and some include names like 'Тарас' and 'Тарасов'.

НА НОВОМУ ЕТАПІ ДІЯЛЬНОСТІ СПІЛКИ АРХІВІСТІВ УКРАЇНИ

21 жовтня 2009 р. у приміщенні Солом'янської районної державної адміністрації відбувся V з'їзд Спілки архівістів України.

Його організатори ретельно підготувалися до проведення цього форуму. У фойє, на третьому поверсі адмінбудинку, було розгорнуто фотодокументальну виставку "Спілка архівістів України: літопис рядок за рядком". До експозиції ввійшли матеріали, що відображають головні віхи архівного будівництва – від його витоків у 1917 р. до сьогодення. Вміщено також документи про діяльність Спілки, зокрема її осередків, починаючи від Установчого з'їзду 5 березня 1991 р.

Відповідно до квот і рекомендацій правління Спілки на з'їзд було обрано 74 делегати (1 делегат від 30 членів місцевих осередків Спілки), з них: представників центральних державних архівів – 9, державних архівів областей – 48, архівних відділів райдержадміністрацій та архівних відділів міських рад – 11, інших установ та організацій – 5. Крім того, в роботі з'їзду взяли участь представники архівних, наукових, інших установ. Серед них – голова Національної спілки краєзнавців України, академік НАН України, Герой України, легенда сучасності Петро Тронько, перший голова Спілки архівістів України, заступник директора Інституту історії України НАН України Станіслав Кульчицький, голова Товариства архівістів Білорусі Лариса Лісова, видатні науковці Угорщини та Росії, – Генеральний директор бібліотеки та архіву університету ім. Л. Етвеша (Будапешт) Сьогі Ласло, професори Російського державного гуманітарного університету відомі російські науковці Тетяна Хорхордіна та Євгеній Старостін, заступник керівника Апарату Верховної Ради України Володимир Яловий.

Після того, як почесні гості виголосили тексти вітань на адресу спілчан, у центрі зали на екрані з'явилися кадри хроніки першого та позачергового з'їздів Спілки архівістів України. Вони викликали пошвавлення серед делегатів, які поринули в недалеке минуле, згадуючи, як усе було. Потім до слова запросили голову Солом'янської районної ради і районної державної адміністрації в м. Києві Івана Сидорова. Він тепло привітав учасників з'їзду з важливою подією в житті архівістів, згадав імена великих учених і громадських діячів, долі яких були пов'язані із Солом'янським районом, розповів про поточні і перспективні плани одного з найкращих районів столиці.

Делегати і гості хвилиною мовчання вшанували світлу пам'ять непересічної особистості, подвижника архівної справи, незабутнього Бо-

У президії V з'їзду Спілки архівістів України (зліва направо): голова Спілки Ю. Я. Кулініч, голова Солом'янської районної ради і районної держадміністрації в м. Києві І. П. Сидоров, голова Державного комітету архівів України О. П. Гінзбург, перший заступник голови Державного комітету архівів України І. Б. Матяш та заступник Керівника Апарату Верховної Ради України В. Б. Яловий

риса Іваненка. Того дня до його могили на Байковому кладовищі було покладено квіти.

За вагомий особистий внесок у створення духовних цінностей та високу професійну майстерність Почесними грамотами Міністерства культури і туризму нагороджені директор Державного архіву в Автономній Республіці Крим Людмила Гурбова та директор Державного архіву Кіровоградської області Тамара Чвань.

До присутніх звернувся заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності Михайло Косів, який наголосив на особливій місії архівістів – зберегти для прийдешніх поколінь пам'ять віків.

Із звітними доповідями виступили: голова правління Спілки архівістів України Юрій Кулініч, голова мандатної комісії Алла Губіна, голова контрольно-ревізійної комісії Віра Купченко. Відбулося обговорення доповідей.

Делегати прийняли резолюцію і звернення з'їзду до громадськості, сформувавши новий склад правління Спілки, контрольно-ревізійної комісії. За пропозицією делегатів V з'їзду головою правління Спілки архівістів України одностайно обрано голову Державного комітету архівів України Ольгу Гінзбург.

Нижче подаємо звіт про роботу з'їзду.

ІЗ ДОПОВІДІ ГОЛОВИ ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ АРХІВІСТІВ УКРАЇНИ ЮРІЯ КУЛІНІЧА

*Високоповажна президіє!
Шановні делегати, шановні гості!*

Востаннє наш з'їзд, який мав статус позачергового, скликався у 2004 р. Тоді ж новообраному правлінню Спілки було доручено внести деякі зміни до Статуту. Такі зміни були прийняті, зокрема, Спілку перетворено з прибуткової громадської організації на неприбуткову, склад правління розширено до 25 осіб. Щороку, відповідно до Статуту, відбувалися поточні засідання правління, на яких обговорювалися актуальні питання діяльності нашої громадської організації у руслі найважливіших завдань, які стоять перед архівною спільнотою України. Особлива увага приділялася питанням створення місцевих осередків Спілки та активізації їх діяльності, яка помітно пожвавилася у цьому році. Цьому сприяло й зростання зацікавленості керівництва Держкомархіву України діяльністю САУ та її осередків, який розглядає цю громадську організацію як важливий інструмент самоорганізації і мобілізації архівної спільноти на виконання завдань, що стоять перед архівною системою.

Звітний період, тобто останні п'ять років, для Спілки архівістів України, як і для всієї нашої держави, був досить складним. Архівісти України докладали всіх зусиль для успішного виконання поставлених перед ними завдань, насамперед щодо формування і реалізації державної політики в архівній сфері та діловодстві, забезпечення збереженості і наповнення Національного архівного фонду, зміцнення матеріально-технічної бази державних архівних установ, удосконалення змісту їхньої роботи. Так, коштом САУ для місцевих осередків Спілки, зокрема, Центрального кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України було закуплено і передано в користування мультимедійний проектор, комп'ютер, принтер та іншу техніку.

За сприяння Спілки архівістів України Держархів Хмельницької області отримав два гранти Надзвичайного і Повноважного Посла США в Україні для ліквідації наслідків пожежі у Кам'янець-Подільському архіві.

Нині наша галузева спілка об'єднує 1958 працівників архівних установ різних рівнів. Місцеві осередки спілки створено у Волинській, Миколаївській, Рівненській, Хмельницькій, Чернігівській, Черкаській областях та в інших регіонах України, а також у всіх центральних державних архівах.

Вітання Голови Верховної Ради України В. М. Литвина учасникам з'їзду зачитує заступник керівника Апарату Верховної Ради України В. Б. Яловий

Визначальними орієнтирами у діяльності Спілки архівістів були і залишаються Статут, Закон України “Про об’єднання громадян”, Закон України “Про Національний архівний фонд і архівні установи”, розпорядження Президента України від 13 квітня 2005 р. “Про невідкладні заходи щодо збереження національних архівних цінностей України, завдання Державної програми розвитку архівної справи на 2006–2010 роки”, низка регіональних програм, інші нормативно-правові акти уряду, Держкомархіву, а також досвід діяльності споріднених громадських об’єднань і організацій як в Україні, так і за її межами.

Значний внесок у діяльність Спілки архівістів України і у розвиток архівної справи зробили члени нашої Спілки – директори та провідні працівники архівних установ, зокрема, Володимир Лозицький, Ольга Музичук, Ніна Топішко, Наталя Маковська, Сергій Руденко, Діана Пельц, Людмила Гурбова, Ніна Киструська, Ганна Білоус та багато інших фахівців. Добрим словом маємо згадати незабутнього Бориса Васильовича Іваненка. Активно працювали члени Спілки архівістів на місцях, зокрема Микола Григоруk – заступник голови правління Спілки. Місцевий осередок САУ у Рівному має власні кошти, виконує низку суспільно важливих робіт на договірних засадах. Досить активно ведеться робота у місцевих осередках Спілки в Автономній Республіці Крим, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Полтавській, Тернопільській, Чернігівській, Хмельницькій областях, Севастополі і Києві.

Правління Спілки відзначає, що керівництво Державного комітету архівів України повсякденно займається створенням належних умов

для плідної діяльності архівістів, забезпеченням гарантованого збереження Національного архівного фонду як важливої складової історичної пам'яті України і людства. Завдяки зусиллям голови Держкомархіву Ольги Петрівни Гінзбург з Держбюджету було отримано 50 млн грн, що дозволило розпочати реконструкцію й нове будівництво комплексу споруд центральних державних архівів України. Минулого року здійснювався також поточний ремонт у 150 архівних установах.

Спілка архівістів України щиро вдячна голові Держкомархіву за організацію відновлювальних робіт і благоустрій музею-садиби О. Є. Корнійчука у Плютах, завдяки чому стало можливим проведення міжнародних архівних заходів у мальовничому куточку України. Зокрема, у травні цього року в Плютах відбулася міжнародна наукова конференція з нагоди 15-річчя Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства.

Члени Спілки архівістів активно займаються науково-дослідницькою, видавничою, публіцистичною діяльністю. Фундаментальні наукові роботи видають доктор історичних наук, професор Ірина Матяш, кандидати історичних наук Петро Слободянюк, Володимир Лозицький, Фаїна Винокурова, Олександр Петренко, Лариса Левченко, Тетяна Клименко, Раїса Воробей, Віра Купченко, а також Богдан Хаварівський, Іван Ніточко, Микола Старовойтов, Надія Буценко та ін.

Спілка архівістів України всіляко сприяє розвитку двостороннього міжнародного архівного співробітництва. На цьому напрямку діяльність Спілки є найпомітнішою. Впродовж звітнього періоду підписано угоду між Спілкою архівістів України та Спілкою архівістів Білорусі. Документом, зокрема, передбачено: поглиблення співробітництва між професійними спілками архівістів, обмін профільними виданнями, підготовка зусиллями науковців обох країн інтегрованого підручника з архівознавства тощо. У 2006 році підписано угоду про співпрацю між Спілкою архівістів України та Російським товариством істориків-архівістів. Аналогічні документи підписано з польськими та угорськими колегами.

Відповідно до угоди між Спілкою архівістів України і Спілкою архівістів Угорщини делегації українських архівістів неодноразово відвідували Республіку Угорщина з метою вивчення досвіду роботи угорських архівів та визначення конкретних шляхів співпраці. А представники Спілки угорських архівістів відвідували регіональне відділення в Рівненській області та Кримське регіональне відділення Спілки архівістів України.

Колектив Держархіву Закарпатської області й особисто його директор Михайло Делеган підтримують постійні зв'язки з архівістами Угорщини, Словаччини, Румунії. А наші колеги з Волині, Льво-

ва, Тернополя, Хмельницького – з архівістами Польщі, Вінниччини, Придністров'я.

У Хмельницькому проведено міжнародний семінар за участі провідних реставраторів США і України та директорів обласних архівів з питань збереження архівних фондів. В Ужгороді відбулася міжнародна конференція архівістів.

Визначним явищем в житті архівної спільноти стала участь членів місцевих осередків САУ Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства та ЦДАВО у підготовці виставки архівних документів з історії української дипломатії періоду 1917–1921 рр., яка відбулася за сприяння Міністерства закордонних справ України і викликала неабиякий інтерес з боку представників дипломатичного корпусу в Україні.

На запрошення Російського товариства істориків-архівістів перший заступник голови правління Спілки І. Б. Матяш взяла участь у V з'їзді РТІА (Російського товариства істориків-архівістів).

Члени Спілки архівістів України увійшли до складу української делегації, яка взяла участь в роботі XVI Міжнародного конгресу архівів “Архіви, управління та розвиток: відображення майбутнього суспільства” (Куала-Лумпур, Малайзія, 2008) і гідно репрезентували на цьому всесвітньому форумі центральні, обласні та міські архіви. Делегація українських архівістів була учасником 9-ї Загальної конференції Євро-Азійського регіонального відділення Міжнародної ради архівів (ЄВРАЗІКА) та Консультативної ради керівників архівних служб держав-учасниць СНД, ювілейних заходів з нагоди 90-річчя державної архівної служби Росії (Москва, 2–7 червня 2008).

Не можна оминати й таку нову форму ознайомлення громадськості з діяльністю та проблемами архівної галузі, відображення реальних дій Спілки, як веб-сайт Державного комітету архівів України, на якому є відповідні посилання як на функціонування правління САУ, так і реальні дії її регіональних осередків. Зрозуміло, що повнота та своєчасність такого інформування громадськості про архівне життя України є різними, і, звичайно, залишається чимало резерву задля активізації веб-повідомлень. Разом з цим варто зупинитися на більш традиційній, тобто друкованій формі ознайомлення з діяльністю архівістів, відродити щорічник САУ.

Для того, щоб окреслити подальшу програму діяльності Спілки, необхідно усвідомити реальний стан справ в архівній сфері. Проблем тут багато. Коротко зупинимося на найбільш чужих.

Через брак коштів будівельна програма в нашій галузі фактично згорнута. За 18 років незалежності Україна залишається єдиною державою на пострадянському просторі, де за цей час не збудовано жодного нового приміщення державних архівів. Більшість споруд зведено ще у

Почесні гості з'їзду – голова Спілки краєзнавців України, академік НАН України, Герой України П. Т. Тронько та перший голова Спілки архівістів України, заступник директора Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук, професор С. В. Кульчицький

60-80-х роках минулого століття. Відтоді вони експлуатувалися без капітальних ремонтів. Абсолютна більшість із них потребують серйозної реновації, модернізації обладнання, систем протипожежної та охоронної сигналізації. Фізичні ресурси цих споруд і комунікацій вичерпано.

Архівосховища в Україні заповнено майже на 100 %, що створює реальну загрозу для подальшого комплектування Національного архівного фонду. І про це активісти Спілки мають не лише говорити й нагадувати при зустрічах з представниками владних структур, а можливо, й вдаватися до більш дієвих заходів за допомогою засобів масової інформації.

Великим здобутком архівістів стало прийняття розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 року № 1041-р, яким було затверджено Титул будови “Реконструкція та розвиток комплексу споруд центральних державних архівів” у обсязі 251 898,817 тис. грн, згідно з яким і розпочалося нове будівництво. Проте відсутність коштів у 2009 році призвела до призупинення робіт на об’єкті. Впродовж 9 місяців на ньому не виконуються роботи, які було припинено без тимчасових захисних, консерваційних або конструктивних заходів, що мали запобігти руйнації об’єкта. Через це цілісність зведених конструкцій погіршується.

Не завершено будівництво державних архівів Київської, Тернопільської областей та м. Севастополя. Залишається невирішеним питання щодо добудови до корпусу № 2 Держархіву Чернігівської області. Не

вирішено питання щодо переміщення фондів держархівів Харківської та Одеської областей з аварійних будівель. Невизначеним залишається становище дев'яти держархівів центрального та обласного підпорядкування, які розміщуються у колишніх культових спорудах. Через відсутність вільних площ архівосховищ майже не комплектуються державні архіви Вінницької, Київської, Полтавської, Тернопільської, Херсонської та Хмельницької областей.

Великі надії архівісти покладали на Державну програму розвитку архівної справи на 2006–2010 роки. Але сподівання не справдилися. Програма у минулі роки була профінансована лише на 26 %. У цьому році її фінансування взагалі не здійснювалося. Немає надії і на наступний 2010 рік, оскільки в проекті Державного бюджету передбачено фінансування програми лише на суму 5 млн 822 тис. для заходів центральних архівних установ та трьох регіональних архівів в Автономній Республіці Крим, держархівів Тернопільської та Чернігівської областей.

Є нагальна потреба в обладнанні архівних приміщень сучасною охоронною сигналізацією, протипожежними засобами, системами вентиляції і кондиціонування повітря. Ситуація склалася незадовільна. Скажімо, лише 18 % від загальної кількості будівель державних архівних установ забезпечено позавідомчою охороною. В областях охоронну сигналізацію встановлено лише у половині архівних будівель.

У цьому році питання охорони приміщень архівів, зрештою, було вирішено завдяки фінансуванню із Стабілізаційного фонду, що можна розцінювати як надзвичайний крок. А що буде з охороною в наступному році?

Невідкладного вирішення потребує питання збільшення обсягів страхового копіювання документів НАФ, однак у більшості архівів ця робота не ведеться через відсутність чи зношеність відповідного обладнання й апаратури.

В останні роки фізичне і моральне навантаження на архівістів значно зросло. Обсяги інформації постійно збільшуються, види робіт з архівними документами розширюються й ускладнюються, а штатна чисельність працівників архівів залишається незмінною. Особливо загострилося питання із забезпеченням кваліфікованими кадрами архівних установ низової ланки.

Наявне кадрове забезпечення більшості архівних відділів на місцях взагалі мінімальне (лише по одній особі), що не дає можливості виконувати у повному обсязі покладені на працівників завдання і часом ставить їх у критичне становище. Як приклад, можна назвати ситуацію, що склалася внаслідок прийняття в цьому році постанови Кабінету Міністрів № 844, якою передбачено земельним відділам місцевих органів виконавчої влади видавати безкоштовно державні акти на землю. У результаті

Голова Солом'янської районної ради і районної держадміністрації в м. Києві І. П. Сидоров щиро вітає голову Державного комітету архівів України О. П. Гінзбург, а в її особі – всю українську спільноту архівістів із важливою подією в їхньому житті

Держкомзем України отримав додаткові кошти і штатну чисельність, а архівні установи – проблему з видачею відповідних довідок.

Існує низка проблем з використанням і оприлюдненням архівної інформації. Нині, як відомо, обсяги і тематика публікаторської діяльності архівних установ суттєво зросли. Тому задля успішного виконання архівами їх суспільної функції, своєчасного доведення інформації до користувачів нам конче потрібне відомче книжково-журнальне видавництво з відповідною поліграфічною базою.

З різних об'єктивних і суб'єктивних причин правління Спілки архівістів України за звітний період працювало недостатньо ефективно. Зокрема, до середини 2009 року не проводилася належна робота із розширення мережі місцевих осередків, збільшення їх кількісного складу. Причинами такої ситуації стало те, що актив працює на громадських засадах, у позаробочий час, якого постійно бракує. Дається взнаки відсутність власного приміщення та належної матеріально-технічної бази, штатної посади бухгалтера, брак коштів.

Отже, перед новообраним правлінням Спілки архівістів, її осередками відкривається широке поле діяльності. Одним з найголовніших завдань є, з одного боку, піднесення соціальної, трудової активності членів Спілки, а з іншого – забезпечення належного соціального захисту архівістів, удосконалення виробничих відносин у трудових колективах, покращення умов праці і відпочинку працівників архівів.

Учасники з'їзду уважно слухають виступи делегатів і гостей форуму

Спілка архівістів України згідно з проголошеною нею метою захисту архівістів у сучасних умовах соціальної нестабільності, відчутного зниження їх життєвого рівня повинна ставити перед архівною адміністрацією, профспілковими органами питання (і домагатися їх вирішення) про забезпечення своїм працівникам відповідних умов життя і праці. Необхідно вимагати від адміністрації проведення атестації робочих місць, адже нам добре відомо, що значна частина документів, з якими працюють архівісти, вражена грибок. Міністерство праці та соціальної політики України нині працює над підготовкою переліку робіт з важкими і шкідливими умовами праці, відповідно до якого будуть передбачені доплати. Держкомархів України подав свої пропозиції з цього питання до Мінпраці, але й Спілка не повинна стояти осторонь важливого питання і відстоювати право своїх членів на безпечні умови праці.

Поза сумнівом, одним з першочергових завдань Спілки має стати участь у роботі над удосконаленням законодавства про архіви. Наприклад, нормативно-правового підґрунтя потребують такі питання, як створення трудових архівів, ліцензування архівної діяльності, регулювання прав власності на архівні документи, перетворення архівних відділів на сховища постійного зберігання документів НАФ та багато інших проблем. Підготовка таких законопроектів – справа складна і довготривала. І, звичайно, без активної участі громадськості вона неможлива.

Ми недостатньо вивчаємо і використовуємо досвід зарубіжних колег. Скажімо, для створення ефективного фінансово-економічного ме-

ханізму Спілка архівістів Польщі взяла на платній основі зберігання архівних документів установ та організацій списку № 2. То чому б нашій Спілці не взяти під свою опіку такі ж архівні фонди, а також підпорядкувати трудові архіви, які ледве жевріють і не отримують ніяких коштів. Доцільно було б створити при місцевих осередках Спілки архівістів групи, цехи, майстерні, лабораторії з упорядкування і реставрації документів, виготовлення і ремонту архівного обладнання, апаратури, виконання інших робіт і послуг. Архівні установи від платних послуг нині отримують майже 5 млн грн. І це при тому, що багато установ зовсім не отримують позабюджетних коштів.

У розпорядженні архівних установ перебувають безцінні унікальні фоліанти, які представляють інтерес не тільки для української спільноти, а й для широкого загалу іноземців. Копії таких документів, збірники, альбоми могли б стати важливим засобом не тільки популяризації нашої історико-культурної спадщини, але й зміцнення фінансово-економічної бази архівних установ і Спілки архівістів.

Задля поліпшення й активізації діяльності Спілки архівістів України вкрай важливим завданням є збільшення кількісного складу членів Спілки. Нині в державних і трудових архівах України працює майже 3700 робітників, проте більшість з них не є членами нашої галузевої спілки. Таку ситуацію не можна вважати нормальною.

Вважаємо за необхідне новообраному правлінню Спілки у взаємодії з Держкомархівом України стати до вирішення таких назрілих питань:

1. Враховуючи загальнонаціональне значення архівної справи і з метою піднесення її престижу, соціальної значущості професії архівного працівника і архівної галузі загалом порушити клопотання перед директивними органами України про надання Спілці архівістів України статусу національної.

2. Розробити і затвердити положення про найвищу відомчу нагороду в архівній галузі.

3. Створити відомче редакційно-поліграфічне підприємство для централізованого видання наукових праць і методичних розробок, посібників з архівознавства і діловодства.

4. Розробити положення і встановити премію ім. Б. Іваненка за найкращу постановку архівної організаційно-методичної роботи.

Євгеній СТАРОСТІН,

*професор Історико-архівного інституту Російського
державного гуманітарного університету*

Приємно відзначити, що в складних умовах національного відродження держав після розпаду СРСР професійні контакти архівістів Росії і України не припинялися. Крім участі у міжнародних і національних архівних форумах, спільних виставках архівісти наших країн запланували й втілили низку міжнародних проєктів: виявили й описали документи з історії єврейського народу, що зберігалися в архівах Білорусі, України і Росії; документи з історії архівів Православної церкви, що зберігаються в державних сховищах трьох слов'янських держав. У рамках реалізації цих програм були видані і нині готуються до друку академічні путівники й довідники. Ці наукові видання, за визнанням міжнародної архівної преси, сприяли пошуків у вивченні духовного життя наших народів.

Щоправда, не всі наші спільні програми реалізовано. Роботу над Малою архівною енциклопедією, яку проводили співробітники Центру архівних досліджень нашого інституту, призупинено у зв'язку з браком коштів. Стихла також спільна ініціатива наукових кіл Росії (Є. В. Старостін), України (І. Б. Матяш) та Білорусі (М. Ф. Шумейко) з написання і видання підручника, що узагальнює сучасний розвиток архівознавства. Проте є здобутки, які можуть нас радувати. Рік тому з'явився масивний том Української архівної енциклопедії. Попри деякі недоліки, я щиро вітаю редколегію, зокрема Ірину Борисівну Матяш і її колег із таким подарунком хранителям документальної історико-культурної спадщини наших народів.

Російське товариство істориків-архівістів, головна мета якого – сприяти розвитку архівної справи й історичної науки, готується до свого 20-річного ювілею. Нині наше товариство об'єднує 50 республіканських, крайових і обласних відділень, 23 його представництва в суб'єктах Російської Федерації. У наших лавах понад 6000 індивідуальних і більш як 100 колективних членів. В останні роки, щоб знайти ефективніші методи роботи, практикуємо створення робочих дослідницьких груп для нових проєктів, які фактично фінансуються, тобто ми використовуємо таку ж методику, яку застосовує нинішнє керівництво Міжнародної ради архівів.

Шановні колеги, прийміть щирі вітання з вашим професійним святом. Успіхів вам у вашій шляхетній справі зі збереження історико-документальної спадщини України. Для нас і для вас історична правда важливіша інтересів окремих представників правлячих еліт, які забувають про вічну дружбу двох великих народів. Миру і благополуччя вам!

© Євгеній Старостін, 2009

Ганна БІЛОУС,

директор Державного архіву Полтавської області

Полтавський обласний осередок Спілки архівістів України було зареєстровано 28 липня поточного року. До організації подано 115 заяв працівників держархіву, міських та районних архівних підрозділів, трудових архівів та госпрозрахункових груп.

Коли створювалась Спілка архівістів України, я як керівник та й інші працівники нашого колективу з великим скептицизмом поставилися до цієї ідеї. Ми не проаналізували, які переваги можуть отримати архівні установи, працівники архівної галузі. Зрештою, як цю громадську організацію використовувати для удосконалення архівної справи в області. Тому й результату не було.

Але все змінюється. І якщо ми хочемо залишатися на плаву, повинні адекватно реагувати на виклики часу.

Зауважу, що ми – керівники архівних установ – багатьох питань не спроможні сьогодні вирішувати у правовому полі. Те, що можуть зробити (і роблять) інші бюджетні організації, ми, як структурні підрозділи та держслужбовці, вирішувати не можемо.

По-перше, приймати спонсорську допомогу. По-друге, через відсутність фінансування ми не можемо навіть надрукувати напрацьовані матеріали (збірники документів, науково-методичну літературу, анотовані реєстри описів фондів та ін.). По-третє, не завжди вдається оперативно використовувати кошти, що знаходяться на спецрахунках, і які заробляємо ми самі. Вирішення цих питань у фінансовій сфері обласної державної адміністрації потребує значних зусиль і часу. По-четверте, ми видаємо у значній кількості РАЦСам на їх запити довідки біографічного характеру безкоштовно, за які вони, у свою чергу, з громадян беруть кошти, і немалі. По-п'яте, на законних підставах ми не можемо надавати соціально-правову допомогу членам нашого колективу та фінансову допомогу ветеранам.

Ці і багато інших проблем можна розв'язати за допомогою громадської організації, якою є наша спілка.

Проаналізувавши таку ситуацію на засіданні колегії Держархіву області, на зборах колективу дійшли висновку: нам вкрай необхідна дієва і авторитетна організація, що стала б громадським рупором, через який ми зможемо лобювати інтереси нашої галузі – від районної ланки до державної; мала б змогу приймати спонсорські кошти на виконання різних програм. Вони мають бути спрямовані на поліпшення видавничої, виставкової, інформаційної діяльності, на науково-технічне упорядкування документів у підприємствах, організаціях і установах області. Крім того, завдяки такій організації була б можливість тримати

кошти осередків на депозитах, проводити семінари, навчання, наради за рахунок спілки; займатися б господарською діяльністю.

Сьогодні зусилля правління нашої Спілки спрямовані, зокрема, на залучення до організації авторитетних земляків – науковців, працівників бібліотек, музеїв, які б піднімали перед громадою проблемні питання нашої галузі, щоб цей голос почули в органах державної влади і місцевого самоврядування.

Я як депутат міської ради лобіюю питання щодо виділення осередку Спілки приміщення, що дасть змогу громадській організації вести господарську діяльність.

Геннадій АТАМАНЧУК,

*виконавчий директор Рівненського осередку
Спілки архівістів України*

Рівненська обласна організація Спілки архівістів України створена у жовтні 2005 року. На постійній основі працює 6 осіб, на договірних умовах – 5–10 осіб (в залежності від обсягу роботи).

З часу свого створення осередок веде активну наукову та видавничу діяльність. Під керівництвом голови правління Миколи Григорука випущено науковий збірник статей “Волинь історична”, підготовлено до видання наступний номер збірника. Крім того, на основі архівних матеріалів видано науково-публіцистичні видання “Державна санітарно-епідеміологічна служба Рівненської області” (2007), “Інспекція державного технічного нагляду Рівненщини” (2008), “Рівненський державний аграрний коледж. Історія. Звершення. Особистості” (2009). Завершується робота над книгою “Прокуратура Рівненської області”, готується до видання книга про Рівненську обласну споживчу спілку. Щорічно виходить серійний довідник “Хто є хто на Рівненщині”.

Вже другий рік поспіль триває робота над виданням книги Миколи Теодоровича “Історико-статистичний опис церков і парафій Волинської єпархії”. Нині зроблено переклад сучасною літературною мовою цього твору. На жаль, за браком коштів роботу над виданням призупинено.

Активно співпрацюємо з нашими польськими колегами: на зустрічі із консулом обговорено головні напрямки роботи, підписано договір про співпрацю.

Які проблеми нас хвилюють? Насамперед – відсутність приміщень. Але ще більшою проблемою є друк наших видань. Ми працюємо як видавництво, але друк замовляємо в інших організаціях. Добре було б мати спілчанську друкарню. Думаю, ми могли б організувати її в себе. Кадри маємо, приміщення знайшлося б. Наша друкарня змогла б виконувати замовлення як для всієї спілки, так і Державного архіву.

У даний час можемо запропонувати новоствореним обласним організаціям Спілки допомогу у виданні книг. Ми спеціалізуємось на літературі, яка виходить до річниць і опирається на архівні документи. Скажімо, в книзі “На варті закону”, яку підготували до 70-річчя створення прокуратури в Рівненській області, використано документи архіву, які друкуються вперше. На прикладі такого видання ми можемо будь-яку обласну організацію навчити цього шляхом видання двох-трьох книг.

Для покращення роботи осередку необхідно розширити видавничу діяльність через видання довідників та туристичних альбомів, що базуються на архівних документах. Плануємо створити видавництво, яке б виконувало замовлення Державного архіву Рівненської області з підготовки та друку архівних матеріалів. Просимо Спілку архівістів України допомогти у вирішенні цього питання.

Людмила ГУРБОВА,

директор Державного архіву в Автономній Республіці Крим

Спілка архівістів України повинна бути повноправним партнером Державного комітету архівів України при вирішенні питань фінансування архівної служби, визначенні пріоритетних державних і регіональних програм розвитку архівної справи, спрямованих на забезпечення збереженості Національного архівного фонду України, його максимальне використання, впровадження сучасних систем обліку і науково-довідкового апарату.

Варто зауважити, що члени Спілки архівістів – працівники державних архівів від керівника до зберігачів фондів. Тому від того, як на практиці реалізується затверджена урядом Державна Програма розвитку архівної справи, залежить їхня робота.

На жаль, ще має місце залишковий принцип фінансування архівної служби. Уже сьогодні зрозуміло, що Програма розвитку архівної справи на 2006–2010 роки не буде виконана, адже на 2009 рік на цю програму не виділено кошти. Отож на початок року державні архіви залишилися без охорони, тому що фінансування її було передбачено саме Програмою розвитку. Архівісти змушені були поряд з виконанням своїх безпосередніх посадових і професійних обов’язків забезпечувати ще й охорону архівів.

Нині у Верховну Раду України внесено проект Державного бюджету на 2010 рік. Тому наша робота з Урядом, Верховною Радою України щодо лобіювання інтересів системи особливо на регіональному рівні стає одним із пріоритетних напрямків діяльності Спілки архівістів України.

Доктор історичних наук, професор Р. Я. Пиріг та його колега – професор Історико-архівного інституту Російського державного гуманітарного університету С. В. Старостін – обмінюються думками про роботу з'їзду

Руслан ПИРІГ,

*завідувач відділу Інституту історії України НАН України,
голова Держкомархіву 2000–2002 рр.*

Шановні колеги, дорогі друзі!

Вдячний за запрошення до участі в роботі чергового з'їзду Співки архівістів України і широко радий бачити у цій залі знайомі обличчя. Щасливий тим, що довелося бути в числі фундаторів Співки. З того часу минуло вже понад вісімнадцять років, але, якщо виходити з мірок людського життя, то Співка, на жаль, ще не вийшла з підліткового віку. Проте, хоч би як ми оцінювали її діяльність, слід визнати, що у цій “недорослості” нашого дітища є вина кожного архівіста, включаючи й керівників галузі. Переконалий: ми повинні бути вдячні головам Співки від Станіслава Кульчицького і до Юрія Кулініча, її активістам за те, що зберегли це громадське об'єднання, а відтак, й платформу для його подальшого розвитку.

Наш представницький форум, очевидно, ставить амбітне завдання – надати Співці потужний імпульс, вдихнути нову енергію, перетворити в авторитетну і самодостатню організацію. Тому дозвольте висловити деякі міркування з цього приводу.

Потрібне глибоке усвідомлення усіма керівними ланками системи тієї обставини, що старт співчанських осередків до нової якості функціонування на даному етапі залежить переважно від них.

© Руслан Пиріг, 2009

Професор Т. І. Хорхордіна вручає Голові Державного комітету архівів України
О. П. Гінзбург вітальний адрес від колективу Історико-архівного інституту
Російського державного гуманітарного університету з нагоди
V з'їзду Співки архівістів України

Одним із визначальних чинників успіху буде прихід до керма місцевих осередків Співки не тільки фахових і поважних людей, але й виконавців з виразними менеджерськими якостями, здатних, як кажуть, “крутитися”.

Поставити діяльність Співки і її організацій на міцну фінансову основу дозволить лише напрацювання відповідної нормативно-правової бази, юридичного супроводу, а, можливо, й лобювання певних урядових преференцій.

Нагальним завданням буде вивчення зарубіжного досвіду. Я свого часу з великими заздощами ознайомився з діяльністю польських колег, яким держава давала змогу чесно і багато заробляти.

Починаючи з цього з'їзду, співчанська діяльність потребує цілеспрямованого пропагандистського забезпечення, а також широкої репрезентації як у колі вітчизняних громадських об'єднань, так і у міжнародному архівному середовищі.

Насамкінець хочу побажати, щоб цей з'їзд став справді переломним на шляху повноцінного становлення нашої Співки.

У кулуарах з'їзду продовжувалося обговорення проблем, які порушували делегати.

І. П. Сидоров, О. П. Гінзбург та В. Б. Яловий (зліва направо)

П. Я. СЛОБОДЯНЮК

директор Державного архіву Хмельницької області

З різних об'єктивних і суб'єктивних причин Спілка архівістів не в повній мірі виконувала статутні вимоги. Але вона є, вона збереглася, реалізувавши низку важливих заходів щодо налагодження міжнародних зв'язків, проведення наукових досліджень, зустрічей. Не менш змістовною на першому етапі діючого правління була внутрішнікова діяльність (пленими, зустрічі). Видавався часопис Спілки. Можна позитивно оцінити роботу наших активістів, членів правління, зокрема Ірини Матяш, Володимира Лозицького, Ольги Музичук, Наталії Маковської, Миколи Григорука та ін. Вважаємо, що збереження нашої Спілки – заслуга голови Юрія Кулініча, виконавчого директора Сергія Руденка.

Кілька слів про наші місцеві проблеми. Найбільша – це ліквідація наслідків пожежі, що сталася у квітні 2003 р. у Кам'янець-Подільському міському архіві. Взнявши на себе цю ношу, Держархів області залишився наодинці з багатьма проблемами. Доручення Президента України від 12 червня 2003 р. та доручення уряду про виділення посад реставраторів нинішньою владою ігноруються. Кошти на реставраційні та інші роботи не виділяються. Спілка архівістів, особисто її голова та виконавчий директор відіграли вирішальну роль у налагодженні ділових зв'язків Хмельницького архіву з Посольством США, виділенні

Обрання керівних органів Спілки архівістів України

грантового обладнання, проведення Міжнародного семінару архівістів і реставраторів.

Швидко відновити, реставрувати і створити страховий фонд ушкоджених майже 9 млн аркушів власними силами ми не можемо. Тому просимо звернутися до уряду з пропозицією прийняти спеціальне рішення про ліквідацію наслідків цієї гуманітарної катастрофи.

Ще одна проблема. Отримуючи майже півмільйона гривень власних коштів, ми опинилися в ситуації, коли місцева влада обмежила нам державне фінансування. Зі спецфонду розраховуємося за комунальні, експлуатаційні послуги, енергоносії, сплачуємо податки. Половину надходжень від оренди приміщень забирає обласна рада. Лише завдячуючи голові Держкомархіву Ользі Гінзбург, ми з централізованих асигнувань стабілізаційного фонду погашаємо витрати на охорону приміщень. Враховуючи загальнонаціональне історичне значення архівної справи, її фінансування потрібно відособити окремим рядком у Держбюджеті.

На місцевому рівні не вирішується низка й інших питань. Тому, враховуючи загальнонаціональне значення архівної справи як системи збереження історичної пам'яті та культури народу, вважаємо вкрай необхідним створення централізованої вертикалі управління архівами України, підпорядкувавши місцеві архіви безпосередньо Держкомархіву.

Надія БУЦЕНКО,*директор Державного архіву Донецької області*

У жовтні цього року відбулася нарада представників архівних установ Донецької області, на якій прийнято рішення створити місцевий осередок Спілки архівістів України. Архівісти сподіваються, що ця громадська організація допоможе вирішити найнагальніші проблеми архівів, піднести архівну справу в області на новий ступінь розвитку, захистити інтереси та права архівістів.

Щоб не дублювати попередніх виступаючих, я хотіла б зупинитися на дуже болючому питанні архівної системи. Воно стосується роботи трудових архівів. У нашій області створено розгалужену систему трудових архівів у кожному місті та районі, як і по всій Україні. Але недосконалість законодавчої та нормативної бази створює перешкоди в їх функціонуванні. Як установи, що належать до органів місцевого самоврядування, вони не включені до їх складу. І що дуже непокоїть – трудові архіви відсутні в типовому переліку установ, що належать до органів місцевого самоврядування при проведенні реформи місцевого самоврядування в Україні. Досі не визначено джерела фінансування цих архівів, відсутній примірний перелік посад трудового архіву. Проблеми виникають і в роботі з арбітражними управляючими, які за рішеннями господарського суду ліквідовують підприємства. Ці питання неодноразово намагалися вирішити. У 2007 році на базі архівів м. Слов'янськ та Слов'янського району було проведено зональний семінар за участю представників Держкомархіву України, 5 обласних архівів, архівних установ нашої області. На жаль, досі на державному рівні це питання залишається не вирішеним.

Лариса ЛІСОВА,*голова правління громадського об'єднання
“Білоруське товариство архівістів”*

До складу Білоруського товариства архівістів, організаційна конференція якого відбулася 26 вересня 1990 р., входить 21 первинна організація. Кількість членів об'єднання – 275 із 1430 працюючих у галузі. Наші зв'язки було встановлено з перших днів існування Спілки архівістів до України, делегат від Білорусі – перший голова правління В. Д. Селеменев був присутній на організаційному з'їзді Спілки.

У грудні 2007-го відбулася звітно-виборна конференція. Обрано новий склад правління, Президія правління. Оцінюючи результати роботи товариства, можемо із задоволенням сказати, що всі намічені заходи за-

© Надія Буценко, 2009

© Лариса Лісова, 2009

Закриття V з'їзду Спілки архівістів України

твердженої на початку 2008 р. Програми діяльності Білоруського товариства архівістів до 2010 р., виконуються в повному обсязі. Це – організація обміну досвідом роботи архівістів, використання й пропаганда збереженої документальної спадщини, популяризація архівної справи в засобах масової інформації.

Я зупинюся на питаннях, які дають змогу Білоруському товариству архівістів повніше виконувати визначені статутом функції. Ці питання лежать у двох площинах. Перша – у сфері популяризації історичної спадщини, що відповідає вимогам часу. Друга стосується головного інструмента архівної діяльності – людини, яка працює в архіві.

Товариство бере участь у розв'язанні професійних, соціальних, міжгалузевих проблем. У республіці за участі членів товариства збільшилася кількість виданих документальних збірників по усіх періодах білоруської історії, почав виходити збірник “Архіваріус”, стало системою проведення круглих столів, архівних читань, семінарських занять, присвячених актуальним питанням архівної справи, історії, ювілейним датам.

За значний внесок у героїко-патріотичне виховання громадян Республіки Білорусь, увічнення пам'яті полеглих, організацію заходів, присвячених 65-річчю звільнення Республіки Білорусь від німецько-фашистських загарбників, архівісти Національного архіву – члени товариства, нагороджені ювілейною медаллю “65 год вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў”.

Учасники V з'їзду Спілки архівістів України

У нинішньому році первинними організаціями гідно організовано зустріч професійного свята. Підготовлено виставку документів, виявлених у державних архівах. Подані документи з 20 архівів засвідчили багатство національного надбання, збереженого в державних архівах Республіки Білорусь. Це перший масштабний виставковий проект, у якому знайшли своє місце документи з різних архівів, незважаючи на їхню специфіку. Архівістам – членам об'єднання, вдалося втілити в єдине ціле багатовікову історію й сьогодення республіки за допомогою документів Національного архівного фонду Республіки Білорусь, що одночасно стало свідченням високого професіоналізму представників архівної справи Республіки Білорусь.

Білоруське товариство архівістів слугує розширенню професійних, наукових, культурних зв'язків з архівними об'єднаннями зарубіжних країн. У 2005 р. підписаний, а в 2008 р. продовжений на чотирирічний термін Договір про співробітництво із Спілкою архівістів України.

Члени товариства взяли участь у роботі наукових конференцій, круглих столів у Росії, що проходили разом із представниками України, Киргизії, Польщі, Казахстану, Наддністрянщини. Йде активна робота з виявлення, обліку й опису, надання допомоги в поверненні в республіку у вигляді копій і опублікованих джерел білоруських архівних матеріалів, що перебувають за межами нашої держави.

За участю членів товариства підготовлено бібліографічний довідник “Архівісти Білорусі”, який вручається Правлінням товариства вете-

ранам архівної справи, членів первинних організацій за активну участь у роботі об'єднання.

Ще одним кроком уперед стала реєстрація в Міністерстві юстиції Республіки Білорусь символіки ГО “БТА”. Емблема внесена в Державний геральдичний реєстр Республіки Білорусь, затверджено положення про емблему, у зв'язку із чим стало можливим її офіційне використання на членських квитках, перший з яких був вручений в урочистій обстановці Почесному архівістові Білорусі Капиці Альбіні Вікторівні.

Впровадження нових електронних технологій, усе більше використання в архівній справі комп'ютерного обладнання ставить перед працівниками архівів нові вимоги.

У 2008 р. правління товариства разом з Департаментом по архівах і діловодству Міністерства юстиції Республіки Білорусь провели семінар “Архівний світ у світлі XVI конгресу Міжнародної ради архівів”, на якому учасники конгресу висвітлили проблеми й роль архівів у справі збереження документальної спадщини у світовому масштабі, професійні можливості архівістів по використанню документів, управління документацією як системою організації ефективної діяльності урядових установ.

Михайло ДЕЛЕГАН,

директор Державного архіву Закарпатської області

Одним із пріоритетних напрямів діяльності як Державного архіву Закарпатської області, так і місцевого осередку Спілки архівістів України упродовж більше десяти років є регіональне міжнародне співробітництво. Його конкретні та дієві практичні кроки і відповідні результати добре відомі як моїм колегам, так і далеко за межами країни. Однак, на мій погляд, наші можливості далеко не вичерпані і мають перспективу, особливо з врахуванням наближення кордонів Євросоюзу до України. Насамперед ідеться про необхідність активізації участі Спілки у грантових проектах Євросоюзу і Ради Європи, які, на моє переконання, нині використовуються недостатньо.

Разом з тим, на нинішній період ми впевнено констатуємо факт еволюціонування регіонального міжнародного співробітництва, яким займається закарпатський осередок Спілки архівістів України, і за масштабністю, і за якісними параметрами.

Стабільні багаторічні ділові стосунки мають громадські формування Закарпаття і Угорщини. Зокрема ми співпрацюємо із Спілкою архівістів Угорщини, а також місцевими осередками столиці Угорщини – Будапешта, Собољч-Сотмар-Березьким (Ніредьгаза) та Гайду-Бігарським (Дебрецен) комітатськими осередками та ін.

Перша міжнародна українсько-угорська конференція архівістів. Ужгород, 2005 р.
Веде засідання голова закарпатського осередку, член Правління Спілки архівістів
України М. В. Делеган; зліва – перший заступник голови САУ І. Б. Матяш;
справа – перший заступник голови Закарпатської обласної державної адміністрації
О. О. Гаваші (нині – голова ОДА)

Першою спільною конкретною справою було видання Державним архівом Закарпатської області і Собољч-Сотмар-Березьким комітатським архівами, за активної участі спілчанських осередків, опису І фонду 10 “Березький комітат. 1342–1800” у 1998 році.

У квітні 2005 року, під час перебування активістів Спілки архівістів України на чолі з нинішнім першим заступником голови Державного комітету архівів України Іриною Матяш в Будапешті, було підписано Угоди про співробітництво між Спілкою архівістів Угорщини і України та Спілкою архівістів Угорщини і Закарпаття. В результаті, уже 5–7 вересня 2005 року в Ужгороді, на базі Державного архіву Закарпатської області, було проведено Першу українсько-угорську міжнародну науково-практичну конференцію архівістів “Актуальні проблеми створення науково-довідкового апарату архівів та дослідження архівної україніки і архівної гунгаріки”.

Вітання конференції надіслав Надзвичайний і Повноважний Посол України в Угорщині Юрій Мушка. В роботі конференції взяв участь Надзвичайний і Повноважний Посол Угорщини в Україні Янош Тот, який у своєму виступі, зокрема, наголосив, що в його дипломатичній практиці не було випадку, коли б так швидко міжнародні домовленості було реалізовано на практиці.

Під час конференції науковці та архівісти обговорили питання видання архівних довідників, формування баз даних, структури архівних систем та науково-довідкового апарату, практичні аспекти доступу до ретроспективної інформації та ряд інших питань.

Наступні роки наповнилися новими формами співпраці. Зокрема, 26 липня 2007 року в Ужгороді було підписано Договір про співпрацю між Державним архівом Закарпатської області України та Будапештським міським архівом Угорщини, у реалізації якого помітне місце відведено спілчанським осередкам. Договір – продовження плідної співпраці архівістів України та Угорщини в рамках Угоди про співробітництво між Спілками архівістів двох країн від квітня 2005 року.

Згідно з Договором від 26 липня 2007 року архівісти Угорщини, члени місцевих осередків виявляють у архівах Угорщини документи категорії “зарубіжна україніка”, які вийдуть у світ спеціальним виданням. Закарпатські активісти Спілки підготували Анотований реєстр фондів та описів з історії Угорщини від найдавніших часів до 1918 року, який вийде на початку 2010 року. Згодом ними ж буде підготовлено продовження видання за період 1938–1944 роки.

У активі співпраці – щорічні спільні акції – участь у днях архівістів, наукових конференціях, обмін досвідом, спеціальною літературою, групами спеціалістів з метою вивчення практики роботи, обмін виставками і т. ін.

Місцевий осередок Спілки – активний учасник упродовж десятка років українсько-угорської комісії з питань реституції культурних цінностей, українсько-угорської комісії з питань нацменшин і т. ін.

У перспективі передбачаються нові міжнародні проекти: саме про це йшлося нещодавно під час зустрічі у Держархіві Закарпатської області з новопризначеним директором Собольч-Сотмар-Березького комітатського архіву, головою місцевого спілчанського осередку Євою Мечеї.

Наступного, 2010 року, відповідно до попередніх домовленостей, угорська сторона погодилася провести спільно з закарпатським осередком Спілки архівістів України Другу українсько-угорську конференцію архівістів.

Історичні особливості регіону, участь архівістів Закарпаття у силу своїх повноважень і можливостей у просуванні України шляхом європейського вибору принесли певні позитиви у спільних зусиллях з колегами з сусідньої Румунії. Ще у 2004 році за кошти румунського партнера було опубліковано на двох мовах – українській та румунській – “Перелік фондів Державного архіву Закарпатської області”, що значно розширило можливості дослідників обох країн.

У 2007 році, також за кошти румунського партнера, вийшло у світ спільне видання “Мукачівська греко-католицька єпархія. Документи” на українській та румунській мовах.

Документи, що вперше опубліковані у збірнику, є своєрідним історичним екскурсом широким географічним ареалом, відомому під назвою “Регіон Верхнього Потисся”, якому притаманні стабільні й міцні, колоритні культурні та поліетнічні у цілому, добросусідські відносини упродовж багатьох століть.

У повітовому архіві Клуж-Напока (Румунія).
У центрі – голова закарпатського осередку Спілки архівістів України
М. В. Делеган. Справа – директор архіву Клуж-Напока Іоан Драган.
Серпень 2008 року

Нині триває робота з видання другого тому збірника документів, що зберігаються у сховищах Державного архіву Закарпатської області і стосуються історії, насамперед, двох країн, а також інших держав Карпатського регіону. З румунськими колегами проробляється ряд міжнародних грантових проектів.

Зазначимо, що місцевий осередок Спілки архівістів України надає також посильну підтримку українцям, які мешкають у Румунії.

Під час поїздок до Румунії спілчанцями здійснювався пошук документів з історії України, зокрема Закарпаття, у архівах сусідньої країни. Зокрема, у 2008 році у повітовому архіві міста Клуж-Напока було виявлено оригінальний лист Б. Хмельницького, що датується 1648 роком, а також численні документи з історії Закарпаття, насамперед Мараморощини, яких не торкалася рука дослідника.

До речі, в Україні існує державна програма підтримки українців за кордоном. Днями черговий документ зазначеної тематики видав Кабінет Міністрів України. А у звітній доповіді про це – жодного слова. Я вважаю, що Спілка не використовувала свої реальні можливості.

Нові підходи у міжнародній співпраці місцевого осередку Спілки архівістів України та Державного архіву області намітилися з колегами зі Словаччини: крім спільної роботи з колегами – архівістами, укладено Угоду про співпрацю із Інститутом суспільних наук Словацької академії наук (м. Кошіце). Відповідно до угоди 9–10 червня 2008 року

Державний архів Закарпатської області, місцевий осередок Спілки архівістів України, Інститут суспільних наук Словацької академії наук в м. Кошіце та факультет гуманітарних наук університету Матея Бели в Банській Бистриці провели у конгресовому центрі Академії наук Словаччини Міжнародну наукову конференцію “Українська Повстанська Армія в повоєнний період у Карпатському регіоні: бандерівці – факти, домисли та легенди”.

11–14 листопада 2009 року, там же, у Словаччині, відбулася друга Міжнародна наукова конференція на зазначену тему. Організатори – попередні. Спонсором конференції та її активним учасником залишається народний депутат України С. М. Аржевітін.

Закарпатський осередок Спілки архівістів України, Державний архів області активно і систематично пропагують невідомі сторінки історії України серед українців та місцевого населення сусідніх держав, демонструють реальну відкритість архівних джерел в умовах молоді української демократії. До прикладу, на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 2 липня 2008 року № 594 “Про затвердження Державної цільової програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008–2011 роки”, наказу Державного комітету архівів України від 30 липня 2008 року № 164 щодо виконання заходів Державної цільової програми та відповідного наказу Державного архіву області від 7 листопада 2008 року, 20 листопада 2008 року у мерії міста Ніредьгаза Угорської Республіки було організовано і відкрито виставку архівних документів з нагоди 75-річчя Голодомору в Україні 1932–1933 років.

На виконання наказів Державного комітету архівів України від 19.05.08 № 101 “Про виконання Плану першочергових заходів щодо розвитку зв’язків з українцями, які проживають за межами України, із збереження, захисту та популяризації культурних надбань українства у світовому цивілізаційному просторі на 2008–2009 роки”, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2008 року № 668-р, голова закарпатського осередку Спілки архівістів України, директор архіву 26–28 листопада 2008 року в м. Кошіце Словацької Республіки, відповідно до угоди щодо міжнародної наукової співпраці, взяв участь у роботі міжнародного семінару “Українська Повстанська Армія і Словаччина після Другої світової війни”.

Важливою складовою семінару була виставка документів з проблем УПА з фондів українських архівів, підготовлена та організована спілчанським осередком та Держархівом області. Одночасно, вперше у такому форматі та в історії архівної справи області, в приміщенні кошіцького обласного архіву (Словаччина) було презентовано ще одну виставку – експозицію видань Державного архіву Закарпатської області. Подібної акції за всю історію архівної справи не проводив жоден

архів України. Обидві виставки, особливо публікації архіву, викликали жвавий інтерес словацьких архівістів, науковців і засобів масової інформації, заявила директор кошіцького архіву Мілена Остролуцька.

Директори Державного архіву Закарпатської області України та Інституту суспільних наук Словацької академії наук провели консультації щодо стану і перспектив реалізації у 2009 році спільного проекту на тему: “Дослідження інтеграції українського етносу в Карпатському регіоні у повосенний період”.

З представниками вищих навчальних закладів Словаччини (П. Коңя і П. Шворц) було обговорено питання подальшого розвитку співпраці.

Відбулася також зустріч з представником кошіцької телевізійної компанії “ATARAX” Євою Кратохвіловою (на її прохання), з якою обговорювалося питання участі архівістів Закарпаття у створенні фільму про складну долю жертв сталінського режиму, в тому числі словаків та закарпатців.

Осередок Спілки архівістів України на Закарпатті, Державний архів Закарпатської області мають стабільні ділові стосунки з генеральними консульствами Словаччини в Ужгороді та Угорщини в Ужгороді і Берегові, Чехії – у Львові, Румунії – у Чернівцях.

Вважаю, що спілчанська робота оперативніше має відобразитися на сайті Спілки архівістів України. З цією метою його необхідно регулярно оновлювати. Доцільно було б відновити також видання Вісника САУ.

РЕЗОЛЮЦІЯ V З'ЇЗДУ СПІЛКИ АРХІВІСТІВ УКРАЇНИ

П'ятий з'їзд Спілки архівістів України представляє в особі своїх делегатів широкі верстви працівників архівних установ різних рівнів, музеїв, бібліотек, наукових інституцій, громадськості.

За звітний період зусилля Спілки як добровільної, творчої, громадської організації спрямовувалися на консолідацію архівістів, активізацію їх ролі в суспільно-політичному, науковому, культурному житті держави, збереження національного духовного надбання, підвищення авторитету професії і галузі.

Нині в більшості регіонів створені і діють первинні осередки Спілки. Вона брала посильну участь в основних організаційних і науково-творчих заходах Держкомархіву України та архівних установ, підтримувала міжнародні зв'язки.

З'їзд відзначає, що кадровий, науково-творчий потенціал Спілки, як об'єднуючої сили галузі використовувався не повною мірою. Спілка не завжди займала принципову позицію щодо захисту соціальних прав та інтересів архівістів, постановки і вирішення злободенних проблем архівного життя.

З'їзд звертає увагу на нагальну потребу суттєвих змін в організації роботи Спілки.

З'їзд Спілки архівістів України **ПОСТАНОВЛЯЄ**:

1. Діяльність правління за звітний період вважати задовільною.
2. Визнати, що правління не змогло в повній мірі подолати інерцію в роботі, не добилося, щоб в усіх осередках Спілки було розуміння необхідності конкретизації всіх напрямків впливу Спілки на суспільство, на діяльність архівних установ.
3. Новообраному складу правління, місцевим осередкам зосередити свою роботу на практичних завданнях, які забезпечать зростання авторитету Спілки в суспільстві.

Звернути особливу увагу на необхідність:

- здійснення заходів щодо організаційного зміцнення Спілки архівістів України, удосконалення взаємодії з Держкомархівом України, архівними установами;
- участі у підготовці проектів законів про створення трудових архівів, ліцензування архівної діяльності, регулювання прав власності на архівні документи, перетворення архівних відділів на установи постійного зберігання документів Національного архівного фонду, активної участі в обговоренні інших законодавчих актів, що стосуються архівної справи або прав громадян одержувати та використовувати інформацію;

- активної пропаганди через пресу, інші засоби масової інформації соціально-культурної ролі та реального стану архівної справи, праці архівістів, участі у громадсько-політичних, культурних та інших заходах щодо захисту документальних скарбів народу;
- роботи з колекціонерами, громадськими організаціями та об'єднаннями громадян, власниками цінних пам'яток історії та культури, в т. ч. за межами країни, з метою стимулювання передачі цієї спадщини до архівів;
- участі в наукових дослідженнях у галузі архівної справи;
- організації допомоги членам Спілки у підвищенні кваліфікації, оволодінні суміжними, професійно необхідними знаннями, в т. ч. за рахунок фондів і стипендій, які створює Спілка, інші наукові інституції, а також українознавчі центри в діаспорі;
- репрезентації і захисту законних інтересів своїх членів у державних та громадських органах /вирішення трудових суперечок, поліпшення соціальних і матеріальних умов праці і побуту, надання юридичної допомоги, допомоги у випадках професійних захворювань і т. ін. /;
- розвитку зв'язків із закордонними громадськими організаціями архівістів, архівами, організацію стажування та обміну фахівцями;
- здійснення виробничої та іншої господарської діяльності на договірних і інших засадах (надання послуг з науково-технічного опрацювання і зберігання архівних документів, створення інформаційних банків даних, організації використання, публікації документальних пам'яток історії та культури);
- вирішення питання щодо надання Спілці архівістів України статусу Національної.

З'їзд висловлює впевненість у тому, що діяльність осередків Спілки архівістів України та оновлене правління Спілки сприятимуть підвищенню рівня архівної справи, збереженню й використанню історико-культурної спадщини народів України, що назрілі проблеми будуть вирішені, а намічені цілі обов'язково досягнуті.

З'їзд схвалює звернення до української громадськості.

ЗВЕРНЕННЯ ДЕЛЕГАТІВ V З'ЇЗДУ СПІЛКИ АРХІВІСТІВ УКРАЇНИ ДО ГРОМАДСЬКОСТІ

Архіви – важлива державна і суспільна цінність. Їх називають сховищами колективної пам'яті, складовою інформаційного середовища суспільства. Архіви – джерело легітимізації державної влади, засіб забезпечення тягlosti і спадкоємності функціонування державних органів, а відтак – створення і підтримання законодавчого поля та правового середовища держави. Завдяки архівам забезпечується можливість правового захисту громадян, адже тут зберігаються документи, які підтверджують їхній соціальний та майновий статус. У разі потреби громадянин може одержати в архіві необхідні довідки щодо кожної суспільно значущої події його життя.

Наукові дослідження, особливо в гуманітарній сфері, неможливі без архівних документів. До них звертаються і безпосередньо, і опосередковано – через вже здійснені кимсь джерелознавчі дослідження. Студенти, komponуючи реферати на підставі довідок з Вікіпедії, напевно, не здогадуються, що ці довідки склалися на основі архівної інформації. Розвиток загальнодоступних інформаційних ресурсів ретроспективного характеру неможливий без багаторазового звернення до архівних документів. Науково-популярні, освітні видання, теле- та радіопередачі часто ілюструються текстовими, звуковими, кіно- та фотодокументами, що зберігаються в українських архівах.

Нині в архівній сфері склалася загрозлива ситуація. Проблеми збереження архівних багатств країни надзвичайно загострилися. Переважна більшість споруд державних архівів збудована у 60–80-х роках минулого століття, частина архівів розміщена в старих пристосованих приміщеннях. Морально і фізично застарілі будівлі вимагають реконструкції. Сховища переповнені. Великі надії поклалися на будівництво комплексу споруд центральних архівних установ у м. Києві, проте роботи фактично припинилися. Технологія сучасного будівництва така, що недобудований об'єкт без належної консервації дуже швидко руйнується настільки, що для продовження будівництва необхідно буде вкласти значно більше коштів, ніж при будівництві “з нуля”. Але навіть на проведення консервації Держкомархів не має грошей.

В усіх країнах відбір, збереження і підготовка до використання архівних документів вимагає значних фінансових вкладень, які, проте, завжди окуповуються завдяки стабілізуючій, виховній та освітній функції архівів у суспільстві. На превеликий жаль, нині побутує думка про архіви, як про щось застаріле, маргінальне, а витрати на їхнє утримання – як щось неважливе, обтяжливе для бюджету, зайва розкіш у нинішні скрутні часи. Проте сьогоднішня копійчана економія на архівах може

обернутися в недалекому майбутньому суттєвими економічними затратами, необхідністю усунення соціального напруження у дезінтегрованому суспільстві, прямими загрозами національній безпеці, що можуть виникнути через ігнорування чи незнання уроків історії – політичної, дипломатичної...

Давайте разом шукати вихід із загрозової ситуації нових архівних втрат, що виникла у наш час. Ті, хто безпосередньо або дорадчо беруть участь у прийнятті політичних рішень – депутати всіх рівнів, працівники органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, – пам'ятайте про архіви. Про те, що злагодженість і безперервність їхньої непомітної роботи допомагає зберегти стабільність і спокій у суспільстві. Всі, хто особисто може допомогти, – вашу допомогу приймуть з вдячністю.

Кожен роботодавець, кожен керівник цінує працівників з досвідом роботи, всі знають, що життєвий досвід, знання, пам'ять про уже пережите допомагає з меншими втратами вийти зі скрутного становища. Давайте ж разом, спільними зусиллями збережемо нашу спільну пам'ять, наш суспільний досвід – в ім'я процвітання і благополуччя України!

СКЛАД ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ АРХІВІСТІВ УКРАЇНИ

- Гінзбург Ольга Петрівна* (голова) – Голова Держкомархіву України
Берковський Владислав Георгійович – завідувач сектору виставкової роботи ЦДАВО України
Білоус Ганна Петрівна – директор Держархіву Полтавської області
Воробей Раїса Борисівна – директор Держархіву Чернігівської області
Гика Володимир Миколайович – директор Держархіву Волинської області
Григорук Микола Іванович – директор Держархіву Рівненської області
Гурбова Людмила Віталіївна – директор Держархіву в Автономній Республіці Крим
Делеган Михайло Васильович – директор Держархіву Закарпатської області
Клименко Тетяна Анатоліївна – директор Держархіву Черкаської області
Купченко Віра Петрівна – директор Держархіву м. Києва
Левченко Лариса Леонідівна – директор Держархіву Миколаївської області
Маковська Наталія Василівна – директор ЦДАВО України
Матяш Ірина Борисівна – перший заступник голови Держкомархіву України
Мицан Катерина Петрівна – директор Держархіву Івано-Франківської області
Обжелян Алла Василівна – заступник директора ЦДАВО України
Пельц Діана Іванівна – директор Центрального державного історичного архіву України, м. Львів
Пиріг Руслан Якович – зав. відділу Інституту історії України НАН України
Прись Тетяна Петрівна – заступник голови Держкомархіву України
Рафальський Ігор Олексійович – директор Держархіву Житомирської області
Руденко Сергій Борисович – завідувач відділу “Літературно-мистецькі Плюти” ЦДАМЛМ України
Слободянюк Петро Якович – директор Держархіву Хмельницької області

**СКЛАД КОНТРОЛЬНО-РЕВІЗІЙНОЇ КОМІСІЇ
СПІЛКИ АРХІВІСТІВ УКРАЇНИ**

- Волкотруб Ганна Кирилівна* – заступник директора з наукової роботи УНДІАСД
Каменєва Соф’я Арсеніївна – директор Держархіву Київської області
Скрипка Леонід Вікторович – директор ЦДАМЛМ України